

14.12.2023

**ANKARA
TİCARET BORSASI
Basın Bürosu**

**GÜNLÜK BASIN
ÖZETLERİ**

**14 Aralık 2023
Perşembe**

RESMÎ GAZETE’DE BUGÜN

14 Aralık 2023 Perşembe

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

YÖNETMELİKLER

- Türk Gıda Kodeksi Gıda Katkı Maddelerinin Spesifikasyonları Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- Perakende Ticarete Uygulanacak İlke ve Kurallar Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Tarife Uygulama Esasları Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği Disiplin Kurulu Yönetmeliği
- KTO-Karatay Üniversitesi Ana Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik

KURUL KARARI

- Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu Fon Kurulunun 07/12/2023 Tarihli ve 2023/473 Sayılı Kararı

YARGI BÖLÜMÜ

ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARI

- Anayasa Mahkemesinin 14/9/2023 Tarihli ve 2019/19597 Başvuru Numaralı Kararı
- Anayasa Mahkemesinin 12/10/2023 Tarihli ve 2019/17103 Başvuru Numaralı Kararı
- Anayasa Mahkemesinin 25/10/2023 Tarihli ve 2019/38643 Başvuru Numaralı Kararı
- Anayasa Mahkemesinin 25/10/2023 Tarihli ve 2020/3519 Başvuru Numaralı Kararı

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARARI

- Yüksek Seçim Kurulunun 13/12/2023 Tarihli ve 2023/1542 Sayılı Kararı

Üretici De Mutlu Değil Tüketici De!

Rekabet Kurulu tarafından mercek altına alınan kırmızı et fiyatlarında fiyat artışlarının arkasındaki neden de incelendi. Yapısal sorunlar, üreticinin ve tüketicinin istekleri dikkate alındı. Tüketici kırmızı ete uygun fiyatla ulaşmak isterken üretici de yaptığı işten verim almak para kazanmak istiyor. Çünkü 24 ay içerisinde üretici yalnızca 4 ay kar elde edebildi.

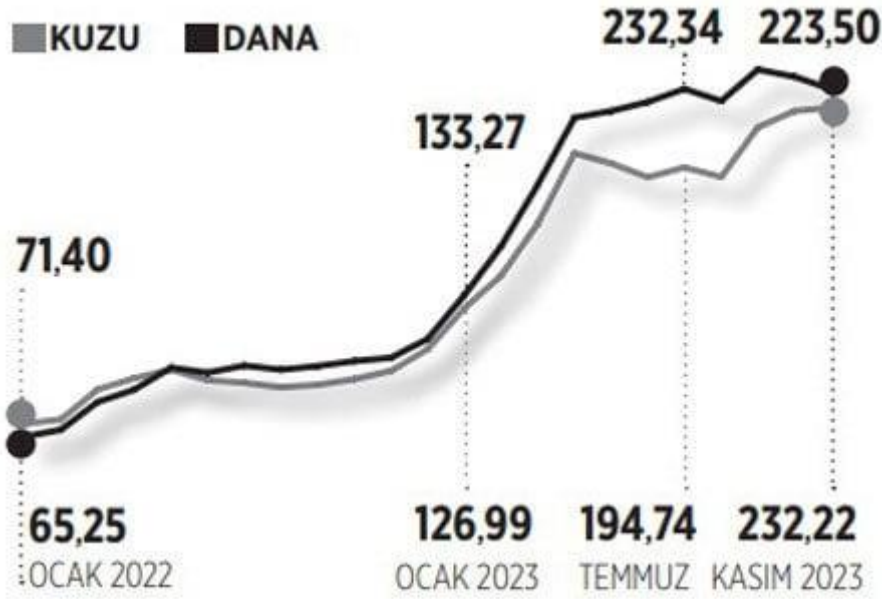
Et fiyatlarının artmasına neden olan hayvancılık sektöründe yaşanan yapısal sorunların tespiti için harekete geçilirken Ulusal Et Konseyi de 2023 yılı kırmızı et sektörü değerlendirme raporunu yayımladı. Raporda kırmızı et sektörüne ilişkin çarpıcı tespitlere yer verildi. Üreticilerin ciddi zarar ettiği vurgulanan raporda tüketicinin pahalı et tüketmesinin nedenleri de sıralandı.

MALİYET DENGESİ ALT ÜST OLDU

Ulusal Kırmızı Et Konseyi (UKON), raporunda 2023 yılında sığır eti fiyatlarında son beş yıl içerisinde görülmemiş bir artışın yaşandığına dikkat çekildi.

Küçükbaş ve büyükbaş hayvancılıkta üreticiler açısından kazanç maliyet dengesinin bozulduğu ve bu durumun büyük bir risk oluşturduğu vurgulandı.

Türkiye'nin kendi kendine yetebilir bir et üretimi için üretimde ciddi bir eylem planına ihtiyaç duyulduğunun altı çizildi.

YALNIZCA 4 AY KAZANÇLI ÜRETİM YAPILDI

Raporda bu yıl kırmızı et sektörünün gündeminde fiyat dalgalanmalarının, kuzu etinin sığır eti yanında büyük oranda değer kaybının ve besi materyali fiyatlarındaki artışın olduğu belirtildi. Büyükbaş hayvancılıkta da üreticinin son iki yıldır sadece 4 ayda kazançlı bir üretim yaptığını diğer 18 ayda kesim fiyatlarının hep maliyetin altında kaldığı ortaya konulurken, üreticiler açısından maliyet-kazanç dengesinin bir türlü sağlanamadığı vurgulandı. Raporda, karkas kesim fiyatları açısından sadece Nisan, Mayıs, Haziran ve Temmuz aylarında üreticinin kazançlı bir üretim yaptığını onun dışında son iki yıldır kesim fiyatlarının besi maliyetinin altında kalarak üreticinin zarar ettiği, rakamlarla ortaya çıktı.

AYLAR	BESİ YEMİ FİYATI (TL/TON)	BESİ MALİYETİ (TL/KG)	PİYASA ALIM FİYATI (TL/KG)
NİSAN	6.370	200,50	218,49
MAYIS	6.710	196,30	221,71
HAZİRAN	6.820	199,40	226,04
TEMMUZ	6.820	223,50	232,34

Maliyetlerin artışında her zaman en büyük paya sahip olan yemin, yerini besi materyaline bıraktığı vurgulandı. Ayrıca Ziraat Bankası tarafından besicilere sağlanan kredi faiz oranlarının yükselmesi ve işletme başına verilen kredi limitinin düşük tutulması da üretim maliyetlerini artıran nedenler arasında yer aldı.

YEM FİYATLARI ALDI BAŞINI GİTTİ

Yem fiyatlarındaki yüksekliğin nedenleri arasında yem sanayicilerinin haksız fiyat belirlemesi yer alsa da sorunun temelinde yeterince kaliteli kaba yeme ulaşılamaması, hammadde fiyatlarının ve enerji fiyatlarının sürekli yükselmesinin de ciddi bir etken olduğu gerçeğinin göz ardı edilmemesi gerektiğine vurgu yapıldı.

Raporda üretim maliyetlerinin düşürülmesi noktasında Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO) tarafından hayvan sahiplerine düşük fiyatlı arpa tahsisi uygulamasının faydalı olduğu, aynı desteklemenin mısırdaki da uygulanmasının gerektiği vurgulandı. Bunun yanında kaliteli kaba yem tedarikinde sağlanacak ilerlemeler kesif yeme olan ihtiyacı azaltacağı tespit edildi. Ancak, meraların yeterince korunamadığının altı çizilerek yem bitkisi üretiminin artırılması stratejik öneme sahip olduğu vurgulandı.

Bazı gıda katkı maddelerinde AB mevzuatına uyum sağlandı

Avrupa Birliği'nin (AB) gıda katkı maddelerinin spesifikasyonlarını belirleyen mevzuatta yaptığı düzenlemeler dikkate alınarak Türkiye'deki mevzuatta da buna paralel değişikliklere gidildi.

Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından hazırlanan Türk Gıda Kodeksi Gıda Katkı Maddelerinin Spesifikasyonları Hakkında Yönetmelik'te Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik, Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdi.

Düzenlemeyle AB tüzüğündeki değişiklikler Türkiye'nin mevzuatına yansıtıldı. Bu kapsamda "E 422 Gliserol", "E 475 Yağ Asitlerinin Poligliserol Esterleri ve E 476 Poligliserol Polirisinoleat", "E 471 Yağ Asitlerinin Mono- ve Digliseritleri" adlı gıda katkı maddelerine ait spesifikasyonlar değiştirildi.

Bu değişikliklerle toksik elementler kabul edilebilir seviyeleri düşürüldü. Bazı safsızlıklar için maksimum limitler belirlendi. Maksimum erusik asit içeriği oluşturuldu ve arsenik, kurşun, cıva ile kadmiyum için maksimum limitler aşığı çekildi.

Bebekler ve küçük çocuklar için daha düşük olmak üzere "3-monokloropropan diol (3-MCPD)" ve "3-MCPD yağ asidi esterleri" ile "glisidil yağ asitleri esterleri (glisidol olarak ifade edilir)" için yeni limitler belirlendi.

Katma değer içinde emeğin payı, zam için alan yaratıyor

Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV), ulusal katma değerın bölüşümünde yaşanan bozulmaya işaret ederek, asgari ücrette reel artış için alan bulunduğuna işaret etti.

Mehmet KAYA / ANKARA

TEPAV'ın çalışmasına göre 2016 yılından bu yana işçi maliyetlerindeki reel artışın, reel katma değer artışının altında kaldığı, bu durumun reel ücret artışları için yeterli finansal alan sağladığı vurgulandı.

Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV) tarafından yapılan çalışmada, emeğin katma değer içindeki payının 2016'dan bu yana gerilediği ve azalma hızının 2019 sonrası arttığı vurgulandı. TEPAV Kalkınma Politikaları Direktörü Ekrem Cünedioğlu tarafından yapılan çalışmada, "Ölçek ve sektör detayında farklılıklar olsa da 2016'dan sonra katma değerın bölüşümünde genel bir bozulma yaşandığı aşikardır. Özellikle son üç yılda yüksek enflasyon ve enflasyon beklentilerindeki bozukluk fiyatlama davranışlarındaki bozulmayı tetikleyerek yüksek kâr marjına izin vermiş, ancak söz konusu kâr artışı Türkiye'deki bölüşüm probleminin daha da derinleşmesine neden olmuştur" denildi.

Sadece asgari ücret artışı yeterli değil

Çalışmada bu gerilemenin, 2016 sonrası personel maliyetlerindeki reel artışın, reel katma değer artışının altında kalmasından kaynaklandığı vurgulandı. Bu durumun reel ücret artışları için yeterli finansal alan bulunduğu şeklinde yorumlandığı

çalışmada, “Söz konusu bölüşüm probleminin çözülmesi için sadece asgari ücrette kayda değer artış yapmanın yeterli olmayacağı da unutulmamalıdır. Nitekim Türkiye’de asgari ücret üstündeki ücretlerin artış oranının asgari ücretteki artışın altında kalması ülkede ‘asgari ücretlileşme’ trendini beslemiş ve özel sektörde neredeyse her iki çalışandan biri asgari ücretli statüsüne geçmiştir. Üstelik 2023’ün üçüncü çeyreği itibarıyla kayıt dışı istihdam oranının hâlâ yüzde 27,2, atıl işgücü oranının ise yüzde 22,3 düzeyinde olmasının işçinin pazarlık gücünü azalttığı unutulmamalıdır” denildi.

Çalışma, ücretlilerin durumunun iyileştirilmesine yönelik geniş kapsamlı bir yaklaşım önerirken, asgari ücret söz konusu edildiğinde bölgesel olarak satınalma gücü farklılıkları dikkate alınarak bir politika oluşturulabileceği, mevcut genel ücretin beklendiği ya da istendiği gibi yatırımların bölgelere kaymasına imkan vermediğine dikkat çekilerek, “İstanbul özel sektörde tam zamanlı çalışan ücretlilerinin ortalama ücretinin en yüksek olduğu ikinci bölge iken satın alma gücü düzeltmesi yapıldığında yirminci sıraya gerilemektedir. İller arasındaki fiyat düzeyi farkları aynı satın alma gücüne sahip olmak için ihtiyaç duyulan gelirin farklılaşmasına neden olmaktadır” yorumu yapıldı.

Çalışmada ayrıca, asgari ücret üzerinde tartışmalar ve daha sağlıklı politikalar oluşturulması için TÜİK’in alternatif yaşam maliyeti düzeyleri hesaplaması, bağımsız kuruluşların da hesaplama yapması ve bunlar için de TÜİK’in mikro veriler paylaşması önerildi.

3 MİLYON HANEDE TEK GELİR ASGARİ ÜCRET

Ekrem Cünedioğlu çalışmasında, asgari ücretin haneler için önemine de dikkat çekildi. TÜİK verileri kapsamında yapılan çalışmada, 2022 verilerine göre asgari ücret giren 4,15 milyon hanede 16 milyon kişinin yaşadığı kaydedildi. Bunlar içinde hanede sadece bir asgari ücretlinin gelir getirdiği hane sayısının 2,95 milyon olduğu belirlendi. Çalışmada, “Asgari ücret kavramsal olarak bir işçinin asgari yaşam maliyetini karşılayacak düzeyi ifade etse de bu yaklaşık 3 milyon hanenin sosyal dışlanma riskini azaltacak şekilde asgari ücretin 3,5 kişinin yaşam maliyeti şeklinde hesaplanması ya da bu hanelere sosyal transferlerde öncelik verilmesi önem arz etmektedir” denildi.

"Zamana ihtiyacımız var, doğru yoldayız"

Hazine ve Maliye Bakanı Mehmet Şimşek, orta vadeli programın çalıştığını belirterek, "Attığımız adımlar sonuç vermeye başladı. Sabır ve kararlılıkla programı uygulayacağız, zamana ihtiyacımız var. Kestirme, kolaycı bir çözüm yok ama son birkaç ayda birçok alandaki gelişmeye baktığımızda programın çalıştığını, doğru yolda olduğumuzu göreceksiniz" dedi.

Hürriyet'e konuşan Şimşek, uygulanan öngörülebilir ve kurala dayalı politikaların, küresel ekonomik dalgalanmalara karşı Türkiye'nin direncini artırdığını, aynı zamanda Türkiye'ye diğer ülkeler arasında pozitif bir şekilde ayrışma imkânı tanıdığını vurguladı.

"Risk primimizdeki düşüş, uluslararası sermaye girişlerindeki ivme kazanma, rezervlerimizdeki artış..."

Fiyat istikrarı, mali disiplin ve yapısal dönüşümün ana hedefler olarak öne çıktığını kaydeden Şimşek, "Bu programın uygulanması uluslararası alanda da güven uyandırdı, somut sonuçları görmeye başladık. Risk primimizdeki düşüş, uluslararası sermaye girişlerindeki ivme kazanma, rezervlerimizdeki artış ve döviz kuru oynaklığının azalması bu başarının göstergeleridir. Ülkemizin risk primini gösteren CDS Mayıs'ta 700 baz puanının üzerindeydi, 13 Aralık itibarıyla 319 baz puana düştü. Türkiye dahil gelişmekte olan 22 ülkenin CDS risk primi mayısa kıyasla ortalama 74 baz puan azalırken, ülkemiz risk priminde bunun çok üzerinde 370 baz puandan fazla bir azalış oldu" diye konuştu.

“Kur oynaklığı azaldı”

Kur oynaklığının azaldığını dile getiren Şimşek, not görünümünün de iyileştiğini söyledi.

Banka ve şirketlerin durumu

Bankalar ve şirketlerin de son dönemde uluslararası finans piyasalarında aktif olduğuna dikkat çeken Şimşek, “Bankaların uluslararası piyasalarda yaptığı ihraçlara yoğun talep var. Ocak-mayıs döneminde tahvil dahil, dış borç çevirme oranı yüzde 96 iken, haziran-ekim döneminde bu oran yüzde 141’ye yükseldi. Bankacılık dışı özel sektöre baktığımızda da benzer bir tablo var. Ocak-mayıs döneminde tahvil dahil dış borç çevirme oranı yüzde 74 iken, haziran-ekimde yüzde 109’a çıktı” değerlendirmesini yaptı.

KKM’den çıkış

Kur korumalı mevduat (KKM) hesaplarından çıkış olduğunu kaydeden Şimşek, şöyle devam etti:

“Para politikasındaki normalleşme ile birlikte Türk Lirası getiriler artmaya başladı. KKM stoku 25 Ağustos’ta 3.3 trilyon liraydı. 1 Aralık itibarıyla bu tutar 2.7 trilyon liraya geriledi. 654 milyar lira azaldı. Brüt rezervler arttı. Mayıs sonundan bu yana 41.7 milyar dolar artarak, 140.1 milyar dolar ile tüm zamanların en yüksek seviyesine çıktı.”

“Vergi mevzuatımızda yer alan tüm istisna ve indirimleri gözden geçiriyoruz”

Temel vergi yasalarını gözden geçirdiklerini ve gerekli reformları yapacaklarını dile getiren Şimşek, “Çalışmalarımızı vergi tabanının genişletilmesi ve dolaysız vergilerin payının artırılması, vergilendirmede basitlik sağlanması, etkin olmayan istisnaların kaldırılması, kayıt dışılıkla mücadele ve vergi uyumunun artırılması, vergi güvenliğinin artırılması, döviz kazandırıcı faaliyetlerin teşviki başlıklarında yürütüyoruz. OVP’de yer verdiğimiz gibi vergi mevzuatımızda yer alan tüm istisna ve indirimleri gözden geçiriyoruz” dedi.

Mevduatta devlet güvencesi tutarı artırıldı

Bankalardaki mevduatın devlet güvencesine tabi tutar 400 bin liradan 650 bin liraya yükseltildi.

Bankalardaki mevduatın devlet güvencesine tabi tutarı, 1 Ocak 2024'ten itibaren 650 bin lira olacak.

Sigortaya tabi mevduat tutarı şu anda 400 bin lira. Tutar, yeniden değerlendirilerek 650 bin liraya yükseltildi.

Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'nun kararı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdi.

Fed kritik faiz kararını açıkladı

Fed, aralık ayı toplantısında piyasa beklentileri dahilinde politika faizini yüzde 5,25-5,50 aralığında sabit bıraktı. Böylelikle banka, son 3 toplantıda faize dokunmamış oldu. Fed'in açıkladığı "Ekonomik Projeksiyon Raporu"na göre; banka 2024 yılında 75 baz puan faiz indirimi öngörüyor.

ABD Merkez Bankası (Fed), tüm dünyanın kilitlendiği yılın son **faiz** kararını açıkladı. Federal Açık Piyasa Komitesi (FOMC), beklentiler dahilinde politika faizini yüzde 5,25-5,50 aralığında sabit bıraktı ve faizi **22 yılın en yüksek seviyesinde tuttu**.

Federal Rezerv faiz oranlarını oy birliği ile sabit tuttu ve enflasyonun beklenenden daha hızlı iyileştiğine işaret ederek **gelecek yıl faiz indirimlerine kapı açtı**.

FOMC üyelerinin çoğu iki günlük toplantının ardından açıklanan **projeksiyonlarda 2024 yılı için üç faiz indirimi öngördü**. Üyeler, görevin tamamlandığını ilan etmekte tereddütlü davrandılar ve daha sıkı politikanın mümkün olduğunu söyleyen son versiyonlardan çok az değiştirilen politika açıklamalarında daha yüksek oranları göz ardı etmemeye dikkat etti.

Ancak enflasyonun bu yıl yetkililerin beklediğinden çok daha hızlı düşmesi nedeniyle **yeni bir artış uzak görünüyor**.

Faiz toplantısı sonrası açıklama şöyle:

Politika yapıcılar eylül projeksiyonları ile karşılaştırıldığında 2024'te zayıf GSYH büyümesi ve aynı işsizlik oranını bekliyorlar. Veriler ekonomik aktivitenin üçüncü çeyrekte güçlü şekilde yavaşladığına işaret etti.

Herhangi bir ek politika sıkılaştırma ihtiyacının belirlenmesinde bir dizi ekonomik faktörü hesaba katacağız.

Sıkı finansal şartlar ve kredi şartlarının ekonomik aktivite , istihdam ve enflasyon üzerinde baskı yaratması büyük olasılık, ancak etkinin büyüklüğü belirsiz olmaya devam ediyor.

Fed'in makroekonomik projeksiyonları

ABD Merkez Bankası(Fed) yetkilileri GSYH tahminini bu yıl için yukarı, gelecek yıl için tahminini aşağı yönde revize etti. Fed'in açıkladığı "Ekonomik Projeksiyon Raporu"na göre, 2023 yılı GSYH beklentisi yüzde 2,1'den yüzde 2,6'ya çıkarıldı.

Fed yetkililerinin gelecek yıl için GSYH beklentisi yüzde 1,5'ten yüzde 1,4'e indirirken, 2025 yılı için beklentisi yüzde 1,8 olarak kaldı, 2026 yılı beklentisini yüzde 1,8'den yüzde 1,9'a yükseltildi.

Fed yetkilileri uzun dönem GSYH beklentilerini yüzde 1,8 seviyesinde tuttu.

Faize ilişkin tahminler aşağı yönlü revize edildi

Fed'in açıkladığı "Ekonomik Projeksiyon Raporu"na göre, bu yıl için medyan faiz tahmini yüzde 5,6'dan yüzde 5,4'e, gelecek yıl için yüzde 5,1'den yüzde 4,6'ya, 2025 yılı için yüzde 3,9'dan yüzde 3,6'ya çekildi. Yetkililer, 2026 yılı için yüzde 2,9, uzun dönem için yüzde 2,5 olan tahminlerini değiştirmediler.

Fed yetkilileri çekirdek PCE beklentilerini düşürdü

Fed'in açıkladığı "Ekonomik Projeksiyon Raporu"na göre, bu yıl için çekirdek PCE beklentisi yüzde 3,7'den yüzde 3,2'ye, gelecek yıl beklentisi yüzde 2,6'dan yüzde 2,4'e, 2025 yılı için yüzde 2,3'ten yüzde 2,2'ye çekildi. 2026 yılı için yüzde 2,0 olan tahmin korundu.

Yetkililerin PCE enflasyon beklentileri bu yıl için yüzde 3,3'ten yüzde 2,8'e, gelecek yıl için yüzde 2,5'ten yüzde 2,4'e, 2025 yılı için yüzde 2,2'den yüzde 2,1'e çekilirken, 2026 yılı ve uzun dönem beklentisini yüzde 2,0 olarak korundu.

İşsizlik oranı beklentilerini değiştirmediler

Fed'in açıkladığı "Ekonomik Projeksiyon Raporu"na göre, işsizlik oranı tahmini bu yıl için yüzde 3,8, 2024 yılı için yüzde 4,1, 2025 yılı için yüzde 4,1 olarak korundu. 2026 yılı ve uzun dönem için yüzde 4,0 olan beklentiler, yüzde 4,1'e çıkarıldı.

ABD'de Kasım ayı itibarıyla işsizlik oranı yüzde 3,7 seviyesinde açıklandı. İşsizlik oranı COVID-19'un etkilerinin zirve yaptığı 2020 Nisan ayında yüzde 14,7 ile tarihi zirvesini görmüştü.

Milyarlık projelere avantajlı yatırım kredisine

Yatırımlara Merkez Bankası kaynaklı ucuz ve uzun vadeli kredi programı olan Yatırım Taahhütlü Avans Kredisine ilk başvurular 20 Aralık'ta başlıyor.

Mehmet KAYA / ANKARA

Yatırımlara Merkez Bankası kaynaklı ucuz ve uzun vadeli kredi programı olan Yatırım Taahhütlü Avans Kredisine yeniden yapılandırılmasının ardından ilk başvurular 20 Aralık'ta alınmaya başlanacak.

Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet Yılmaz, Platin Global 100 ödül töreninde yaptığı açıklamada, "Yatırım Taahhütlü Avans Kredisine Programını yeniden yapılandırarak hayata geçirdik. Buna göre, yatırım projeleri için teknoloji-strateji puanları dikkate alınarak, toplam yatırım tutarı en az 1 milyar lira olan yatırım projelerine aracı bankalar kanalıyla Yatırım Taahhütlü Avans Kredisine tahsis edilebilecektir. Program kapsamında 3 yıl boyunca toplam 300 milyar lira limit tahsis edilmesi öngörülmektedir. Azami 10 yıl vadeli olarak kullanılacak bu kredilerin faiz oranı; teknoloji strateji puanı, yatırımların yurtdışından sağladığı finansman, finansal sağlık değerlendirilmelerine bağlı olarak yüzde 15-yüzde 30 marjında belirlenecektir. YTAK Program başvuruları, 20 Aralık'ta başlayacaktır" dedi.

Yatırım Taahhütlü Avans Kredisi-YTAK nedir?

Merkez Bankası tarafından finanse edilen ve banka aracılığıyla kullandırılan YTAK'ta ilk tahsisler Haziran 2020'de başlatıldı. O tarihte, stratejik önemde, teknoloji ağırlıklı ve ithal edilen ürünlerin yerli üretimi gibi kriterlere bağlı olarak verilmeye başlandı.

İlk tahsislerin 110 milyar TL'ye kadar ulaştığı açıklandı. Yine ilk dönemde 30 milyar TL'lik kaynak turizm yatırımlarına ayrılmıştı. 6 Şubat depremlerinin ardından da deprem bölgesindeki yatırımlar için 15-20 milyar TL dolayında bir kaynak ayrıldığı duyuruldu.

Yeni ekonomi yönetimi ve Merkez Bankası'nın göreve başladığı Haziran 2023 sonrası ise YTAK kredi programının yeniden yapılandırılacağı duyuruldu. Çalışmaların ardından 26 Kasım'da Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın "Yatırım Projelerinin Stratejik Öncelik ve Teknik Değerlendirmesine Dair Tebliğ" yayınlanarak, YTAK kredilerine başvuracak projelerin alanları ile üretilecek ürünlerin listesi belirlendi ve belirlenen kriterlere göre Bakanlık değerlendirmesiyle alınacak TSP puanı (Teknoloji/Stratejik Puan) ile projelerin seçilmesi, ayrıca yine bu puana göre yüzde 15-30 aralığında faiz uygulanması uygulaması getirildi.

Merkez Bankası, üç yıl için uygulanacak YTAK programı için her yıl 100 milyar TL olmak üzere 300 milyar TL tahsis ettiğini duyurmuştu. Bakan Cevdet Yılmaz da yeni kriterlere uygun olarak ilk başvuruların 20 Aralık gününden itibaren alınmaya başlanacağını açıkladı ve böylece yeni YTAK programı fiilen başlamış oldu.

2020'de başlayan, YTAK programında tahsis edilen kredilerden fiili olarak çekilen tutar 83.8 milyar TL kullandırıldı. YTAK'ta projeye tahsis edilen tutarlar yatırım gerçekleştirildikçe çekiliyor.

YTAK programı şartları neler?

En az 1 milyar TL tutarında yatırım projeleri başvurabilecek. Kullandırma yöntemi ise öncekinden farklı olacak. Tahsis edilen kredi eşit taksitler halinde çekilebilecek, ilk altı ayda yüzde 10'u verilebilecek. Belirlenecek kriterlere göre izin almak şartıyla kredinin tamamı da çekilebilecek. Krediler bankada bloke edilerek proje gerçekleştirildikçe fiili olarak çekilebilecek.

Bir firmaya en fazla 5 milyar TL tahsis edilecek ve toplam yatırımın yine en fazla yüzde 70'i YTAK kredisi ile finanse edilebilecek. Projelerin belirli bir oranda öz kaynağa dayalı olması şartı bulunuyor.

YTAK kredileri 2 yıl geri ödemesiz, 10 yıl vadeli olacak ve taksitler aylık, üç aylık ve altı aylık olarak belirlenebilecek. Faiz ise alınan puana göre yüzde 15 ile yüzde 30 arasında olacak.

Başvurular Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına yapılacak. Bakanlık bünyesindeki bir komite değerlendirmeleri yapacak. Yatırım teşvik belgesi almak ya da gerek yoktur yazısı almak şartı aranacak. Projeler, "Yatırım Projelerinin Stratejik Öncelik ve Teknik

Değerlendirmesine Dair Tebliğ” kapsamındaki puanlama sistemine uyumlu hazırlanacak. Bu tebliğdeki şartlara ve puanlama sistemine göre her bir proje Teknoloji-Stratejik Puan alacak.

Başvuracak projelerin hangi alan ve hangi ürünlere yönelik olmasının istendiğine ilişkin listeler “Yatırım Projelerinin Stratejik Öncelik ve Teknik Değerlendirmesine Dair Tebliğ” ekinde yayınlandı. Aynı tebliğde değerlendirme kriterlerinin puan karşılığı da yer alıyor. Buna göre, Yatırımın ilgili sektörde rekabetçiliği ve teknolojik kapasiteyi artıracak nitelikte ve ekonomik ölçekte olması (15 puan) yatırımda yerli makine kullanımı (5 puan), üretimde yerli girdi ve yurt içi katma değer potansiyeli (15 puan) yatırım ile oluşturulacak ilave kapasitenin ve yurt içi üretimin ithal ikame etkisi ve ihracat potansiyeli (35 puan), projenin üretilecek ürün veya bu ürünün ara girdi olarak kullanıldığı ürünler bakımından belirgin kapasite artışı oluşturarak ülke arz sürekliliği, güvenliği ve fiyat istikrarına katkı sağlaması (25 puan) projenin yeşil üretim performansı ve sürdürülebilirliğe katkısı (5 puan) olarak belirlendi. Bakanlık programa göre bu kriterlerin alt kriterlerini internet sitesinde ilan edecek.

2024 enflasyonuna ilişkin tahmin karmaşası...

Alaattin AKTAŞ

14 Aralık 2023 Perşembe

Bu yılın enflasyonu neredeyse belli. Resmi tahminler yüzde 65 ve dün yazdığım gibi bu oranın altında bile kalınabilir. Enflasyonu etkileyen temel veriler bunu gösteriyor. Yine dün de vurguladım, yıllık gerçekleşmenin yüzde 65'in biraz altında ya da üstünde olması da çok önemli değil.

Şimdi artık gelecek yıla bakmak, gelecek yıla odaklanmak gerekiyor.

2024 yılındaki tahmini de biliyoruz. Merkez Bankası orta noktası yüzde 36 olmak üzere yüzde 30 ile yüzde 42 arasında bir oran tahmin ediyor.

Yüzde 36'lık tahmin tutar mı; elbette tutar. Matematiksel olarak bunun önünde bir engel yok. Peki bu mümkün görünüyor mu, hayır pek görünmüyor.

O oranlar benim tahminim değil!

Hangi oranlar mı, anlatacağım... Bu köşede 11 Aralık'taki yazımda 2024 yılında yüzde 36 olarak tahmin edilen enflasyonun nasıl gerçekleşebileceğini ortaya koyan aylık oranlara yer verdim.

Bir kere yıllık tahmine giderken tüm aylardaki artışların aynı olması tabii ki beklenmez ama o oranları bir fikir vermesi için kullandım.

O yazımla ilgili geri dönüşlerden, sanki o oranlar benim tahminim, benim beklentimmiş gibi bir algı oluştuğunu gördüm.

Hayır tabii ki... Bir kere benim 2024 sonuna ilişkin herhangi bir enflasyon tahminim yok. Çok genel bir tahmin yapılabilir tabii ki, ama öyle nokta atış yaparcasına bir tahminde bulunmak için çok erken.

11 Aralık'taki yazımda, Merkez Bankası'nın tahmin ettiği yıllık bazdaki oranların gerçekleşebilmesi için tutturmak zorunda olduğu aylık oranlara yer verdim. Hepsi bu!

Merkez Bankası tabii ki aylık enflasyon tahmininde bulunmuyor. Ortada yıllık tahminler var, benim yaptığım da bu yıllık tahminlere ulaşmada hangi aylık oranların varsayıldığını ortaya koymaya çalışmak.

Bu tablo çok şey söylüyor...

Yazımda küçük bir tablo var. Bu tabloyu tane tane anlatmak istiyorum.

(Anlatacaklarımı tablo üstünde takip etmenizi öneririm.)

- Merkez Bankası yıllık enflasyonda zirvenin yüzde 74-75 ile 2024'ün mayıs ayında görüleceğini söylüyor. Önce Mayıs 2024'te endeksin nereye çıkacağını bulalım. Elimizde bu yılın mayıs ayındaki tüketici fiyat endeksi var, 1301; bu endeksi yüzde 74 artırıyoruz, 2024'ün mayısı için bulduğumuz endeks 2264.

- Bu yılın TÜFE artışı yüzde 65 olduğu takdirde, ki o civarda bekleniyor, aralık ayındaki endeks 1862 düzeyinde gerçekleşecek.

- 2024'ün artış tahmini yüzde 36 olduğuna göre, bu aralıkta 1862 olarak beklenen endeksi bu oranda büyütelim, Aralık 2024'ün endeksi 2532 olacak.

- Şu durumda elimizde bu yılın aralık, 2024'ün mayıs ve yine 2024'ün aralık endeksleri var. Şimdi aradaki bağlantıyı kuralım.

- Aralık 2023 endeksi 1862, Mayıs 2024 endeksi 2264, yani beş aylık artış yaklaşık yüzde 22 olacak. Bu da ocak-mayıs döneminde her ay ortalama yüzde 4 dolayında artış beklendiğine işaret eder. Bir ay 4'ün altında olur, bir ay üstünde; ama ortalama 4.

- Şimdi 2024'te mayıstan yıl sonuna kadar olan döneme bakalım... Mayıstaki 2264 endeks aralıkta 2532 olacaksa, haziran- aralık döneminde, yani yedi ayda yalnızca yüzde 12 artış yaşanacak demektir. Varsayılan budur. Yedi aydaki bu artış, aylık ortalama yüzde 1.6'lık bir orana denk gelir.

- İlk beş ayda aylık ortalama yüzde 4'ten toplam yüzde 22; izleyen yedi ayda aylık ortalama yüzde 1.6'dan toplam yüzde 12!

- Şimdi bir kez daha vurgulamak istiyorum. Ocak-mayıs dönemindeki aylık yüzde 4 de, haziran- aralık dönemindeki aylık yüzde 1.6 da benim tahminim değil. Bunlar, Merkez Bankası'nın öngördüğü yıllık oranların tutması için gerçekleşmesi gereken oranlar.

- Peki bu oranlar gerçekçi mi? İlk beş ay için evet gerçekçi, sonrası için neredeyse olanaksız. Zaten Merkez Bankası da girişte de belirttiğim gibi 2024 sonu için ortalama yüzde 36 beklemekle birlikte yüzde 42'ye kadar çıkılabileceğini kabul ediyor. Seçimden sonra uygulanacak politikaların etkisiyle yön daha somut olarak ortaya çıkacaktır.

Enflasyon 2024'te %36 olmaz!

(Kırmızı kutulardaki oranlara dikkat!)

	Mayıs	Aralık	Değ.(%)
2023	1301	1862(**)	43
2024	2264(*)	2532(***)	12
Değ.(%)	74	36	

(*)Yıllık %74 artışla oluşacak endeks

(**)Yıllık %65 artışla oluşacak endeks

(***)Yıllık %36 artışla oluşacak endeks

Petrol ve gaz hiçbir yere gitmiyor!

Didem Eryar ÜNLÜ

14 Aralık 2023 Perşembe

“Petrol ve doğal gaz, önümüzdeki on yıllar boyunca küresel enerjinin temel direkleri olacak.” Bu sözler Arap enerji bakanlarının katıldığı COP28 toplantısında dile getirildi ve Birleşik Arap Emirlikleri’nde düzenlenen BM İklim Zirvesi’nin kapanış cümleleri oldu...

Fosil yakıtların geleceğine ilişkin farklı vizyonlar nedeniyle gerilimli zamanların yaşadığını zirvede, arap ve diğer hidrokarbon üreticilerinin fosil yakıtların azaltılmasına yönelik girişimleri ekonomilerine vurulmuş bir darbe olarak gördüklerine bir kez daha şahit olduk.

Hatta, Kuveyt Petrol Bakanı Saad Al Barrak Salı günü Arap Enerji Konferansı’nda yaptığı açıklamada “Petrolün ‘aşamalı olarak terk edilmesi’ ya da bir enerji kaynağı olarak petrole bağımlılığın azaltılması olarak adlandırılan ve belki de Batı’nın genel olarak ekonominin kontrolünü ele geçirme açgözlülüğüyle eşleşen bu vahşi saldırı karşısında şaşkınlım” diyerek, yaşanan gerilime son noktayı koydu.

Sonuç olarak, Birleşik Arap Emirlikleri COP28 Dönem Başkanlığı tarafından önerilen taslak metinde “fosil yakıtların sonlandırılması” ifadesi yer almadı.

Avrupa Birliği, STK’lar ve yükselen deniz seviyesi tehdidi altındaki ülkeler bu metni reddettiklerini ifade etiler.

Avrupa Birliği delegelerinin lideri İrlanda Çevre Bakanı Eamon Ryan, COP28 Başkanlığı tarafından dağıtılan anlaşma taslağının değiştirilmemesi halinde AB’nin iklim görüşmelerinden çekilebileceğini açıkladı.

Daha önceki taslakta, petrol, gaz ve kömürün “aşamalı olarak durdurulması” seçeneği bulunurken yeni metin taslağında, 2050 yılına kadar net sıfır emisyona ulaşmak için fosil yakıtların üretim ve tüketimini “azaltmaya” odaklanılıyor.

COP28’de AB delegerinin lideri olan Çevre Bakanı Eamon Ryan, önerilen anlaşmanın fosil yakıtların aşamalı olarak sonlandırılması ve iklim finansı konularında

kabul edilemez olduğunu ifade ediyor. Ryan gibi çok sayıda delege, fosil yakıtlardan aşamalı olarak çıkılmasında yetersiz kalan anlaşmayı bir “hayal kırıklığı” olarak değerlendiriyor.

Alışveriş listesinden farksız

Sonuç olarak, 11 Aralık öğleden sonra yayınlanan karar taslağı petrolden çıkışa ilişkin önemli hiçbir hüküm içermiyor. Öte yandan, 238 paragraftan oluşan metin tutarlı da görünmüyor. Sürdürülebilir Kalkınma ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsü’nden (IDDRI) Lola Vallejo’nun metne yönelik yaptığı yorum önemli: “Metin, her ülkenin önceliklerinin bir araya getirilmesinden oluşuyor. Herkesin kendine uygun konuyu seçebileceği uzun bir alışveriş listesine benziyor. Önceki versiyonlarda, ifadeleri tartışmalı olan ancak yenilenebilir enerji kaynakları, enerji verimliliği ve fosil yakıtların aşamalı olarak kullanımdan kaldırılması etrafında şekillenen hedefler vardı. Bu metinde ise her şey karmakarışık.”

Türkiye’den son gün hamlesi

Türkiye COP28’in son gününde zirvede belirlenen sekiz girişime imzacı olarak katıldı. Ancak halen Türkiye’nin zirvede taraf olmadığı pek çok girişim bulunuyor. 30 Kasım’da Dubai’de başlayan COP28’in resmi olarak devam eden son gününde Türkiye Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı çerçevesinde çalışan İklim Değişikliği Başkanlığı sekiz girişime katıldığını duyurdu. Türkiye yaklaşık iki haftadır süren zirve boyunca hiçbir girişime imzacı olmamıştı. İklim Değişikliği Başkanlığı’nın sitesinde yapılan açıklamaya göre Türkiye’nin imzacı olduğu girişimler şu şekilde:

- * İklim Kulübü
- * Kritik Ham Maddeler Kulübü
- * Dayanıklı Gıda Sistemleri, Sürdürülebilir Tarım ve İklim Eylemine ilişkin Emirlik Deklarasyonu
- * Buzul Dostları Grubu
- * Çimentoda Atılım
- * İklim İçin Mangrov İttifakı
- * COP28’de Eğitim ve İklim Değişikliği Ortak Gündemi Bildirgesi
- * İklim ve Sağlık Deklarasyonu
- * İklim Eylemi İçin Yüksek Hedefli Çok Düzeyli Ortaklıklar Koalisyonu (CHAMP)

Sekiz girişime imzacı olunmasına karşın Türkiye’nin halen imzasını atmadığı pek çok metin bulunuyor. Türkiye; İklim, Yardım, İyileşme ve Barış Bildirisi, Küresel Yenilenebilir Enerji ve Enerji Verimliliği Taahhüdü, Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Adil Geçiş ve İklim Eylemi Ortaklığı, Hidrojen Bildirisi, Küresel İklim Finansmanı Çerçevesine İlişkin Liderler Bildirisi ve Küresel Soğutma Taahhüdüne taraf olmadı.

GERÇEK ÇÖZÜMLER İLE FANTEZİLER KARIŞMIŞ DURUMDA

Metin, öncelikle teknolojik gelişmelere odaklanıyor. Enerji dönüşümünü hızlandırma ihtiyacını kabul ediyor. Bunu başarmak için 2030 yılına kadar yenilenebilir enerji üretim kapasitesinin üç katına, enerji verimliliğindeki iyileşme oranının da iki katına çıkarılmasını öneriyor. Ama hangi yıla göre üç katına ya da iki katına çıkarılması gerektiğine dair hiçbir ayrıntı verilmiyor.

Metinde yer alan bir diğer öneri; karbon yakalama sistemleri ile donatılmamış kömür yakıtlı elektrik santrallerinin üretimini azaltmak ve kömür madenlerinin açılmasını sınırlamak. Ama bu hedefe yönelik de herhangi bir zaman çizelgesi yok.

WWF Fransa'nın Enerji Dönüşümü Savunuculuğu Başkanı olan Arnaud Gilles, "Metin, gerçek ve ucuz çözümler olan yenilenebilir enerjileri, karbon yakalama ve depolama gibi çok pahalı ve kısa vadede çok az sonuç getirecek teknolojik fantezilerle karıştırıyor" yorumunu yapıyor. Açık Toplum Vakıfları temsilcilerinden Yamide Dagnet ise, teknoloji temelli vizyon ile biyoçeşitliliği koruma mücadelesi arasındaki tutarsızlığa dikkat çekiyor. Dagnet, şöyle diyor: "Metinde stratejik mineraller hakkında tek bir kelime bile yok. Onlar olmadan ne pil olur ne de yenilenebilir enerji. Ancak üretimi artırmaya devam edersek, bu daha fazla maden açacağımız ve daha fazla doğal alanı yok edeceğimiz anlamına geliyor."

Son olarak, metin "verimsiz" fosil yakıt sübvansiyonlarının "mümkün olan en kısa sürede" sona erdirilmesi çağrısında bulunuyor. Ancak burada, sübvansiyonun tanımı yapılmıyor.

Şu gerçeği unutmamak gerek, IMF raporuna göre, 2022 yılında dünya çapında verilen fosil yakıt sübvansiyonlarının 6.5 trilyona Euro'ya ulaşması tahmin ediyor. Oysa ki, bu miktar iklim dönüşümünü finanse etmek için fazlasıyla yeterli!

Perakende sektöründe son bir yılda satış hacmi yüzde 13,7 artarken, fiyatlardaki yükselişle birlikte ciro büyümesi yüzde 83,6'ya ulaştı.

En büyük yıllık artış postayla veya internette satışlar ile bilgisayar ve iletişim aygıtlarında.

Son bir yılda sektörün cirosu, deprem ayı şubat dışında hep artış gösterdi.

Tüketim miktarının azaldığı aylar da dahil sektörün cirosu, başka deyişle hane halklarının tüketim harcaması fiyat artışları nedeniyle büyümeye devam etti.

Perakende satışlar 1 artarken ciro 8 büyüdü

Naki BAKIR

14 Aralık 2023 Perşembe

Enflasyonu tek haneye düşürmek için 'sıkı para' politikası ile baskılanmaya çalışılan iç tüketimin barometre göstergesi perakende satışlar son bir yılda miktar bazında 100 birimden yaklaşık 114 birime çıkarken, fiyatlardaki yüzde 60'ı aşan artış nedeniyle sektörün cirosundaki her 100 lira, yaklaşık 184 liraya yükseldi. Son bir yılda tüketimin kısıldığı aylar da dahil hane halklarının tüketim faturası, artan pahalılıkla paralel biçimde giderek büyüdü.

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK), Gelir İdaresi Başkanlığı'na KDV beyannamesi veren bütün girişimlerin dahil olduğu ve perakende ticaret sektöründe farklı tür ve büyüklükteki girişimlerin satışları ve hasılasını aylık olarak ölçen 'takvim etkisinden arındırılmış' Perakende Satış Hacim ve Ciro Endekslerinin ekim ayı sonuçları açıklandı.

Buna göre sektörde satışların hacmi ekimde aylık bazda yüzde 2 artarken, sektörün cirosundaki aylık artış yüzde 4,6 oldu. Bu da perakende ürünlerde aylık bazda yüzde 2,5 oranında bir pahalılamaya işaret etti.

Tüketim azalsa da harcama büyüdü

Son bir yılda aylar itibarıyla perakende satışlar bazı aylarda düşük, bazı aylarda görece daha yüksek artışlar ve bazı aylarda ise düşüş şeklinde bir seyir izlerken, sektörün cirosu deprem ayı şubat dışında hep artış gösterdi. Son bir yılda aylar itibarıyla ciro artışları, satış hacmindeki artışlara fark attı.

Ocakta satış hacmi önceki aya göre yüzde 5,8 artarken ciro artışı yüzde 10,3 oldu. Şubatta satış hacmindeki yüzde 5,8'lik düşüş ciroyu yüzde 4,5 küçülttü. Martta hacim yüzde 6,6, ciro yüzde 9,4, nisanda hacim yüzde 0,7, ciro yüzde 4,1, mayısta hacim yüzde 3,3, ciro yüzde 5,3 arttı. Haziran ayında satış hacmi yüzde 0,2 düşerken, ciro yüzde 4,8 artış gösterdi. Satış hacminin yüzde 3 arttığı temmuz ayında sektörün cirosu yüzde 12,3'le aylık bazda bu yılın en yüksek artışını gösterdi.

Satışlar hacim olarak ağustosta yüzde 4,6 ve eylülde yüzde 0,6 düşerken, ciro sırasıyla yüzde 4,6 ve yüzde 4,3 artış gösterdi. Buna göre miktar bazında tüketim kısalsa da fiyatlardaki yükseliş nedeniyle sektörün cirosu, başka deyişle hane halklarının tüketim harcaması büyümeye devam etti.

Perakende satışlar ve cirodaki değişim (%)						
	Aylık		Yıllık		Kabaca fiyat değ. (%)	
	Satışlar	Ciro	Satışlar	Ciro	Aylık	Yıllık
Ekim 22	1,9	6,1	11,6	132,1	4,1	108,0
Kasım 22	0,9	4,9	11,7	124,8	4,0	101,3
Aralık 22	3,6	3,5	21,4	112,3	-0,1	74,9
Ocak 23	5,8	10,3	34,0	123,8	4,3	67,0
Şubat 23	-5,8	-4,5	21,9	94,0	1,4	59,1
Mart 23	6,6	9,4	28,9	90,7	2,6	47,9
Nisan 23	0,7	4,1	27,8	83,0	3,4	43,2
Mayıs 23	3,3	5,3	30,6	82,9	1,9	40,0
Haziran 23	-0,2	4,8	29,3	74,2	5,0	34,7
Temmuz 23	3,0	12,3	31,7	94,3	9,0	47,5
Ağustos 22	-4,6	4,6	17,4	87,8	9,6	60,0
Eylül 23	-0,6	4,3	14,2	86,1	4,9	63,0
Ekim 2023	2,0	4,6	13,7	83,6	2,5	61,5

Fiyatlarda yıllık artış yüzde 61,5

Perakende satışlarda miktar bazında artışı gösteren satış hacmi endeksi, ekim itibarıyla son bir yılda yüzde 13,7 artarken, ciro endeksindeki yıllık artış yüzde 83,6'ya

ulaştı. Satış hasılatını oluşturan ciro ile satış miktarındaki yıllık artışlar arasındaki yüzde fark, fiyatlardaki yıllık değişimin, başka deyişle perakende sektöründeki ortalama fiyat artışının yüzde 61,5 olduğunu gösterdi.

Son bir yılda perakende satışlarda miktar ve ciro arasındaki makas açıldı. İç talebin en büyük bölümünü oluşturan hane halkı tüketiminde miktar bazındaki artışlar, fiyatlardaki yükselme ile birlikte ciroya katlamalı olarak yansıdı.

Perakende satışları miktar bazında gösteren hacim endeksi ile sektörün satışlardan elde ettiği hasılatı gösteren ciro endeks değerleri Ekim 2022 itibarıyla 100 kabul edilirse, bu yılın ekim ayında perakende satışların hacmi 113,7'ye, ciro ise 183,6'ya ulaştı. Buna göre satışların miktarındaki her 1 birimlik artış ciroda yaklaşık 8 birim artışı beraberinde getirdi.

Alanlarına göre perakende satış hacmindeki değişim (Ekim itibarıyla; %) *						
	Satışlar		Ciro		Pahalanma	
	Aylık	Yıllık	Aylık	Yıllık	Aylık	Yıllık
Gıda, içecek, tütün	0,9	13,8	4,7	86,8	3,8	64,1
Gıda dışı tüketim maddeleri (akaryakıt hariç)	3,0	18,9	6,7	91,9	3,6	61,4
Bilgisayar, bilgisayar donanım ve yazılımları, kitap, iletişim aygıtları vb.	6,5	38,7	9,6	112,1	2,9	52,9
Ses ve görüntü cihazları, hırdavat, boya ve cam, elektrikli ev aletleri, mobilya vb.	2,8	14,1	4,3	71,8	1,5	50,6
Tekstil, giyim, ayakkabı	0,3	0,7	5,5	77,2	5,2	76,0
Eczacılık, tıbbi optik, kozmetik, kişisel bakım	1,4	5,3	5,9	98,9	4,4	88,9
Posta yoluyla veya internet üzerinden	1,1	34,8	6,7	119,3	5,5	62,7
Otomotiv yakıtı	-0,2	-3,3	-2,3	55,9	-2,1	61,2
TOPLAM PERAKENDE	2,0	13,7	4,6	83,6	2,5	61,5
*Aylık veriler takvim ve mevsim, yıllık veriler takvim etkisinden arındırılmış.						

e-ticarete rekor artış

Perakende satışlara ilişkin verilere göre, hane halklarının tüketiminde yaklaşık yüzde 25 oranıyla konut-kiradan sonra büyük paya sahip olan gıdada, perakende satış hacmi ekim ayında yıllık bazda yüzde 13,8 artış kaydetti, sektörün yıllık ciro artışı ise yüzde 86,8 oldu.

Gıda dışı (akaryakıt hariç) tüketim hacmi yüzde 18,9 ve ciro yüzde 91,9'la daha yüksek oranda artarken, satış hacminde en yüksek yıllık artış yüzde 38,7 ile toplam tüketimde görece daha az paya sahip bilgisayar, bilgisayar donanım ve yazılımları, kitap, iletişim aygıtları vb. tüketiminde yaşandı. Sektörün bu ürünlerde cirosu da son bir yılda yüzde 112,1 arttı.

Son bir yılda yüzde 34,8'le satışların en çok arttığı ikinci alan olan posta yoluyla veya internetten alışverişler (e-ticaret) ciro artışında ise yüzde 119,3'le birinci sırada yer aldı. Ses ve görüntü cihazları, hırdavat, boya ve cam, elektrikli ev aletleri, mobilya vb. ürünlerde perakende satış hacmi yıllık bazda yüzde 14,1, ciro ise yüzde 71,8 artış kaydetti.

Eczacılık ürünleri, tıbbi ve ortopedik ürünler, kozmetik ve kişisel bakım malzemelerinde satış hacmi son bir yılda yüzde 5,3 artarken, fiyatlardaki rekor yükselmenin etkisiyle sektörün cirosundaki büyüme yüzde 98,9'a ulaştı. Perakende satış hacminin son bir yılda sadece yüzde 0,7 arttığı tekstil, giyim, ayakkabıda ciro artışı yüzde 77,2 oldu. Akaryakıtta ise son bir yılda satış hacmi yüzde 3,3 küçüldü, buna karşılık sektörün cirosu yüzde 55,9 büyüdü.

Abdulkadir Selvi

AK Parti'nin seçim kampanyası nasıl olacak?

Seçimin ayak sesleri işitilmeye başlandı.

AK Parti seçim kampanyası için çalışmalara başladı. CHP'nin gündeminde ittifak arayışları ve Ekrem İmamoğlu ile Özgür Özel olmak üzere iki başlı bir sistem olduğu için 'arafa' bir durum söz konusu. Kurultay'da Kılıçdaroğlu'nu destekleyenlerin tasfiye edilmesi, yerlerine ise Ekrem İmamoğlu'nun mu, Özgür Özel'in mi istediği isimlerin geleceği konusunda da bir kafa karışıklığı mevcut. Vatandaş ise kendisine en iyi hizmeti verecek isimleri istiyor.

AK Parti'de yerel seçim hazırlıkları başladı. İki eksen üzerinde çalışmalar yürütülüyor. Bir yanda belediye başkan adaylarının belirlenmesi diğer yanda ise seçim kampanyası için hazırlıklara başlandı. Cumhurbaşkanı Erdoğan Ankara ve İzmir büyükşehir belediye başkan adaylıkları için milletvekillerinden üçer isim yazmasını istedi. Anketlerde bu kez artık aday adaylarının isimleri sorulacak.

OCAK AYINDA LANSMAN

Aralık sonuna kadar aday belirleme çalışması sürecektir. Ocakta ise Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın seçim beyannamesinin açıklanacağı ve aday tanıtımının yapılacağı bir lansman yapılacaktır. Bu yazdıklarımın seçim çalışmalarına yeni başlanacağı sonucunu çıkarmış olabilirsiniz. Ama aslında AK Parti seçim kampanyasının hazırlıklarına başladı. Üç hafta önce Cumhurbaşkanı Erdoğan'a kapsamlı bir sunum yapılmış.

AK Parti'nin yerel seçim kampanyasını Türkiye yüzyılı vizyonu ve 2023 seçim kampanyasını yürüten ekip yapacaktır. Seçim kampanyası bir birikim gerektiriyor. AK Parti'de o var.

ERTAN AYDIN YÜRÜTECEK

Seçim kampanyası genel merkez ile daha önceki seçim kampanyasını yürüten Prof. Dr. Ertan Aydın tarafından eř gdm içerisinde yürütülecek. Kampanyayı yürütecek olan Prof. Dr. Ertan Aydın seçim kampanyaları konusunda deneyimli ve çok başarılı bir isim.

GENEL MERKEZDE HAMZA DAĞ

Genel merkez ayağında ise Tanıtım ve Medya'dan sorumlu genel başkan yardımcısı Hamza Dağ var. Teşkilat Başkanı Erkan Kandemir, Yerel Yönetimlerden Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı Yusuf Ziya Yılmaz, Seçim İşleri Başkanı Ali İhsan Yavuz, Araştırma ve Geliştirmeden Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı Mustafa şen, evre, şehircilik ve Kültür'den Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı iğdem Karaaslan yer alıyor.

STRATEJİ EKİBİ

Tüm bunların merkezinde ise AK Parti Genel Başkanvekili Efan Ala'dan oluşan strateji ekibi yer alıyor. Ekipte Parti Sözcüsü mer elik ve grup başkanvekillerinin de yer aldığını belirtmek isterim. Strateji ekibinin belirlediği başlıklar kampanya ekibi açısından yol gösterici oluyor. Örneğın İstanbul ve Ankara başta olmak üzere sokak hayvanları ilgili sorunlar, yine İstanbul için taksicilerle alakalı şikâyetler derinlemesine tartışılıyor. Bunlar Ertan Aydın ve ekibi tarafından kampanya DNA'sına entegre ediliyor

ERDOĞAN TAKİP EDİYOR

Strateji ekibinin ürettiği değerler Ertan Aydın ve ekibi tarafından kampanya dönüştürülüyor. Yani bir koordinasyon içerisinde çalışan ve birbirini besleyen bir mekanizmadan söz ediyorum. Ekibin lideri ise şimdiye kadar girdiği tüm seçimleri kazanan Recep Tayyip Erdoğan. Erdoğan seçim hazırlıklarını en ince ayrıntısına kadar takip ediyor.

İMAMOĞLU ESERLERİNİ ANLATABİLECEK Mİ?

Muhalefet seçim kampanyasını Erdoğan karşıtlığı üzerine oturtacak. Erdoğan'a oy vermeyin diyecekler. Peki Erdoğan'a oy verilmeyince kentlerin trafik sorunu çözülecek mi, depreme hazırlıklı şehirler olacak mı, kentlerde yaşayanların hayat kalitesi artacak mı? Bu soruların cevabı yok.

Ekrem İmamoğlu '5 yıldır İstanbul'u yönetiyorum. İstanbul'a şu eserleri kazandırdım, İstanbul'un şu sorunları çözdüm' diye kampanya yapabilecek mi? Eserleriyle ortaya çıkabilecek mi? CHP belediyeciliği İzmirliilerin hayat kalitesine ne kazandırdı? Hangi eserlere imza attılar, onları anlatabilecekler mi?

ANA TEMA TÜRKİYE YÜZYILI BELEDİYESİLİĞİ

AK Parti'nin seçim kampanyası eser, hizmet ve yerel yönetimler eksenli olacak. İllerin özelliklerine ve adayların niteliklerine göre ayrı çalışmalar yapılacaktır. Ana tema Türkiye Yüzyılı belediyeçiliği olacaktır. Erdoğan hep 94 ruhuna vurgu yapıyor. Erdoğan'ın İstanbul'u kazandığı 1994 yılından bu yana önce milli görüş belediyeçiliği sonra AK Parti ekol belediyeçiliği oluştu. CHP belediyelerde ekol belediyeçiliği oluşturmayı başaramadı. Ancak o tarihten bu yana çok şey değişti. Türkiye Yüzyılı sloganı "Hep yeni, hep ileri"ydi. AK Parti yerel yönetimlerdeki başarısını tekrar etmek yerine 94 ruhuyla ama Türkiye yüzyılı vizyonu ile kendini yeniliyor.

STATÜKO VE DEĞİŞİM

CHP'de genel merkeze kim yakınsa o aday gösteriliyor. Şehirlerinden daha eski isimler yıllardır belediye başkanlığı yapmaya devam ediyor. Ancak AK Parti'de böyle değil. Erdoğan, aksayan isim olduğu zaman, enerjisini kaybeden belediye başkanını gördüğü anda değiştiriyor. Yeni ve başarılı isimlerle yoluna devam etmeyi tercih ediyor. Türkiye Yüzyılı belediyeçiliği ile şehirlerin önüne yeni bir vizyon konulacak. Böylece hem AK Parti kendi ekol belediyeçiliğini yenilemiş olacak hem şehirlere yeni tip bir belediyeçilik anlayışı sunulacak. Değişmeyen tek şey değişimin kendisidir.

Erdoğan partisini sürekli olarak bir değişim ve yenileşme içinde tutarak yerel yönetimlerdeki yeni dinamikleri yakalamayı başarıyor.

ÇİĞDEM KARAASLAN

AK Parti Çevre ve Şehircilikten sorumlu Genel Başkan Yardımcısı Çiğdem Karaaslan alanında uzman isimlerin katılımıyla, "Türkiye Yüzyılı Şehircilik Politikaları Çalıştayı" düzenlemişti. Çiğdem Karaaslan yeni vizyonu, "Türkiye Yüzyılı'nı inşa ettiğimiz bu dönemde çağın gerçeklerine sadece ayak uydurmayacak, öncülük edecek biçimde çevre dostu 'sürdürülebilir şehirler', risklerini bilen ve yönetebilen 'dirençli şehirler', iklim uyumlu 'net sıfır emisyonlu şehirler', şehir ekonomisini merkezine alan 'üreten şehirler', mimarisiyle özgün 'estetik şehirler', benzersiz 'kimlikli şehirler', 'sıfır atık uyumlu şehirler' ideali" olarak anlatmıştı. AK Parti'nin seçim beyannamesinde bu çalıştayın sonuçlarından yararlanılacak. Ocakta yapılacak aday lansmanında Erdoğan, seçim beyannamesini açıklayacak. Türkiye Yüzyılı belediyeçiliği belediye başkan adayları için bir yol haritası olacak. Ancak her ilin kendine göre ihtiyaçları var. Seçim kampanyasını yürütecek ekip her ilde, her adaya özgü çalışmalar yapacak.

SEÇİM MÜZİĞİ

Seçim kampanyasının bir yüzünü de seçim müziği, sloganlar ve afişler oluşturuyor. AK Parti seçim müziği konusunda çok başarılı. Meydanları kıpır kıpır harekete geçirecek seçim müziği geliyor. AK Parti kültürünü ama daha da önemli halkı iyi tanıyan, halkın içinden gelen iki önemli sanatçı ile çalışmalara başlanmış.

KAMPANYANIN RUHU

AK Parti'nin seçim kampanyasının yerel yönetimler ağırlıklı olacağını ifade etmiştim. Seçim kampanyası daha çok belediyeçilik faaliyetlerine odaklı olacak. İstanbul halkına, Ankaralılara, hangi şehirde yaşıyorlarsa onlara hangi hizmetleri sunacaklarını, hangi eserleri kazandıracaklarını, hangi sorunları çözeceklerini anlatacaklar.

Kentlerde yaşayan insanların hayat kalitesine odaklanılacak. Eğer başarılı bir belediye işbaşındaysa o şehirde yaşam standardı yükseliyor. İnsanlar şehirdeki sorunlarla boğuşmak zorunda kalmıyor. Hayat kalitesi bu şekilde yükseliyor.

CHP'NİN KUPON BELEDİYEÇİLİĞİ

CHP'de, 'İzmir'de terlik koysak kazanırız, Şişli'de bidon kapağını aday göstersek fark atarız' gibi bir anlayış var. Tulum çıkardıkları yerlerde vatandaşları çantada keklik olarak görüyorlar. Dünyanın hiçbir yerinde kupon belediyeçiliği olur mu? CHP'de var. Bu ne getiriyor? Belediyeler hizmet üretmiyor. Kentler kaybediyor, şehirlerde yaşayanlar hizmet alamıyor. Oysa yerel seçimlerde şehirlere kim daha iyi hizmet edecek ona bakılması gerekiyor. AK Parti, ister iktidara oy versin ister muhalefete, şehirlerdeki halkın tamamını kucaklayan, kesinlikle kutuplaştırmayan ve tamamının hayat kalitesine dönük bir seçim kampanyası yürütecek.

YEREL VE GENEL UYUMU

CHP'li belediyeler hizmet odaklı hareket etselerdi, şehirlerine büyük hizmetleri olurdu. Bunu yapanlar da oldu. Ama Ekrem İmamoğlu gibi cumhurbaşkanlığı ve CHP Genel Başkanlığı gibi ayrı bir ajandası olan isimler ise iktidarla çatışmayı tercih etti.

Cumhurbaşkanı Erdoğan, hiçbir ayırım yapmadan büyükşehir belediye başkanları ile bakanları bir araya getirmişti. Ancak Ekrem İmamoğlu'nun kavga etmediği bakan, hakaret etmediği kabine üyesi kalmadı. Cumhurbaşkanı ile rekabete girmeye kalkıştı. Ne oldu? Polemik üretti. İstanbul'a eser kazandıramadı. Bu neyi gösterdi? Bu iktidar ile uyumlu şehirlerin hizmet alma konusunda avantajlı olduğu gerçeğini getirdi.

ADAY ÖNEMLİ

Seçim kampanyası sloganlar, müzikler, seçim beyannamesi önemli. Bunlar hepsi başarıya giden yolun önemli yapı taşları. Ama bir o kadar önemli bir nokta da belediye başkan adayları. Yerel seçimlerde halk kendisini kimin yöneteceği konusunda çok hassas davranıyor. O nedenle belediye başkan adayları, şehirleri tarafından benimsenirse seçimin yarısı kazanılmış demektir. O nedenle aday önemli.

Özel bir sohbetimizde Cumhurbaşkanı Erdoğan da, "Ben de kiminle kazanılır ona bakıyorum" demişti.

Esfender KORKMAZ

Ekonomide doğrular ve yanlışlar

2017'den beri, ekonomimiz istikrar sorunu yaşıyor. Başkanlık sistemi de istikrar sorununu tırmandırdı. Bu haliyle, iktisatta bilinen heterodoks politikalarla veya ortodoks politikalarla ya da siyasi iktidarın algı yaratarak beklentileri yönetme anlayışı ile bir gıdım yol alamayız.

Ekonomik istikrar için Türkiye şartlarına göre ve ekonomik ve sosyal maliyeti en aza indirerek çözüm üretmek gerekir.

İki örnek vereyim; Bir... Döviz darboğazı varsa, döviz gelsin de nereden gelirse gelsin diye yeraltı ekonomisine göz yumarsanız, ya da her konut alana vatandaşlık vererseniz, ihracatçının dövizine el koyarsanız, yabancı ve yerli sermaye kaçır, güven sorunu yaşarsınız ve dünyada itibar kaybedersiniz. Yani; hem çözüm geçici ve palyatif olur; hem de ekonomik ve sosyal maliyeti daha yüksek olur.

Bir başka yanlış; İktisattaki “*Ücret-fiyat sarmalı (Wage -Price Spiral)*, *ücret artışı enflasyon yaratır enflasyonda ücret artışı talebini getirir. Kısır döngü oluşur*” şeklindeki anlayışın Türkiye de halen enflasyona gerekçe olarak gösterilmesidir. 50 yıl önceki bu anlayışla Türkiye de enflasyonun gerçek nedenlerini göz ardı etmiş olursunuz ve çözmezsiniz.

Her şeyden önce bu teori, enflasyonun üstünde nominal artış olursa, yani reel ücretler söz konusu olursa geçerlidir.

Türkiye’de ücret artışlarında TÜFE kriter alınıyor. TÜFE’nin de, nedeni ne olursa olsun, ücret artışlarında ve çalışanların yaşamında çok düşük kalmıştır.

Ücretlilerin yüzde 57’si asgari ücret alıyor. Asgari ücret asgari geçim seviyesinin altındadır. Bu durumda çalışanlar hayatlarını devam ettirmek için varsa tasarruflarını bozacak, yoksa kredi alacak ya da ek iş yapacak ve hatta bazen meşru olmayan yollara gitmek zorunda kalacaktır. Yani ücreti ne kadar kısarsanız kısın, yaşamını ve talebi devam ettirecektir.

Kaldı ki neoklasik yaklaşımda bu paradigma, bu alanda 1990 sonrasında yapılan ampirik araştırmalar ile de sona ermiştir. Reel ücret artışı enflasyon yaratmaz. Çünkü verimlilik artar. Üretimde arz artışı olur. Mal bolluğu fiyat artışlarını engeller.

Aslında enflasyonu, faiz nas diyen hükûmet artırdı. Artırmaya da devam ediyor. Nasıl mı?

Sanayide kullanılan elektrik birim fiyatı Ekim 2017 ile Ekim 2023 arasında 10,1 kat arttı, enflasyon ise 5,4 kat arttı. Elektrik fiyatları üretimde girdidir. Doğal olarak üretim maliyetleri arttı ve enflasyona yansıdı.

SANAYİDE ELEKTRİK FİYATLARI		
	Sanayi Elektrik Birim Fiyat (Tl)	2005=100 Tüfe Endeksi
EKİM - KASIM 2017	364,28	325,18
EKİM 23	3 686,49	1 749,11
YÜZDE ARTIŞ	1011	538
KAÇ KAT ARTTI	10,1	5,4
Kaynak: My Enerji Solar + TÜİK		

Bir başka yanlış yorum; bütçe açıklarının enflasyon yaratacağıdır.

Şimdilerde bütçe açıkları iç borçlarla karşılanırsa enflasyon yaratmaz. Çünkü Devlet iç borçlanma senetlerinde reel faiz eksidir. Tersine devlete borç verenler bir de üstüne vergi vermiş oluyorlar.

Yine eğer kamu altyapı yapmış ve bu nedenle bütçe açık vermişse, bu altyapı nedeni ile kazanılan zaman ve artan verimlilik daha yüksekse, enflasyonist etki kısa süreli olur.

Asıl enflasyonu yaratan; hükûmetin bütçe kaynaklarının etkin kullanılmıyor olmasıdır. Bu paralelde saray harcamaları, bürokrasi de lüks araba ve şatafat harcamaları, seçim nedeni ile devlet kaynaklarının kullanılması, ideolojik nedenle diyanetin, lüks otelde 3 milyon liralık toplantı örneğinde olduğu gibi, yapılan gereksiz harcamalardır.

Kamu özel iş birliği yoluyla yapılan hava alanı boş kalıyorsa, atıl yatırım var demektir. Yani bu yatırım talep yaratmış ve fakat arz yaratmıyor ve arz-talep dengesi bozulmuş oluyor.

Bugün ekonomi yönetimi ağızyla kuş tutsa, hükûmetin mevcut anlayışını geçemez. O zamanda istikrar bir başka bahara kalıyor demektir.

İbrahim Kahveci

Futbolda kulüp başkanlığı

Son kulüp başkanlığı seçimi Beşiktaş Futbol Kulübü'nde gerçekleşti. Hasan Arat yeni Başkan oldu.

Bu seçim sonrası Hasan Arat'ın bir dönem borsada işlem gören ARAT TEKSTİL üzerinden neler yaptığına dair sosyal medyada benim eski yazılarımdan alıntılar paylaşılmış.

Bedelli sermaye artırımları toplanan paralar “yabancı fona” satılıyor diye açıklamalar geçilirken, meğerse o hisseler yüksek fiyattan Türk yatırımcılara borsada satılmış... Ve Arat Tekstil ardından iflas bayrağını çekerek o hisseler adeta tuvalet kağıdı oluverdi.

Bugün ülkemizde 4 büyük takım borsada halka açık olarak işlem görüyor. Ama bu kulüpler yönetsel olarak işlem görmemektedir. Yani borsadaki kulüp hisseleri yönetim seçimine etki etmiyor.

Bu arada şunu söyleyeyim: GS, FB ve TS halka açılırken gelirleri üzerinden hisse satmış ama sonradan giderleri de halka açık şirketlerinin içine eklemişlerdir. Burada kulüpleri kurtaralım diye SPK'nın yatırımcı haklarını ezerek verdiği kararlar olmuştur. Bu örneği neden verdiğimi ileride açıklayacağım.

Şimdi durum şudur: 4 büyük futbol kulübümüz adeta borç batağına saplanmış durumdadır. Bu durum yıllardır devam ediyor. Seçimle gelen hiçbir başkan kulübü kurtarayım diye büyük projeler gerçekleştiriyor. Her başkan kendi döneminde parlak bir başarı için uzun vadede kulübe büyük zarar verecek adımları atabilmektedir.

Neydi formül? = **“Başkasının parasını kendisi için harcamak”**

Bu formülün orta-uzun vadede başarı getirme şansı asla olmuyor. Formülün başarı şansı için ne olması gerekiyor:= **“Kendi parasını kendisi için harcamak”**

Bu nedenle “**parayı verenlerin” kulüpleri yönetmesi daha verimli olacaktır.** Parayı vermek demek, Başkanlık için değildir... Kulübün tamamı için paranın verilmesi gerekiyor.

80’lerin ikinci yarısından itibaren özellikle 90’larda İngiliz Ligi pek ilgimi çekmiyordu.

Sonradan bir bir İngiliz kulüplerine yabancılar talip olmaya başladı. Chelsea bunlardan en fazla duyduğumuz satış olayıydı. ABD’li olsun Arap olsun yabancı yatırımcılar İngiliz futbol kulüplerini satın alıyorlardı.

Ve bugün Premier Lig adeta tek başına bir ekol olmuş durumda.

Bir ara Katar Fonu bizim bir kulübümüzü satın alacak sözünü duyduğumda çok heyecanlanmıştım. Ama olmadı, sadece söylentiymiş.

Profesyonel futbol kulüplerinin şirketleşmesi ve bu şirketler üzerinden başkanlıklarının oluşması **Turgut Özal** zamanında ilk akla gelmişti.

Burada mantık şu: Parayı veren elini taşın altına koyacak... Yoksa bir başkan gelip kulübü batırıp sonra da yıllarca alacağının peşinde koşamayacak.

Futbol kulübünün hissedarları kulübü yönetmeli ki, **savurganlıklar bitip verimlilik başlasın.** Bu sayede seyircisiz kulüpler yerine taraftarı çok ama yatırım yapılmamış il takımları da ön plana çıkabilsin.

Mesela İstanbul’un seyircisiz bir semt takımı yerine her hafta stadı tıklım tıklım dolan bir il kulübüne yatırım belki de milyarlar kazandıracaktır.

Bu şekilde yatırımlarla İngiliz Ligi’nde büyük paralar kazanıldı. Oysa biz hala seyircisiz ilçe-semt kulüpleri ile Süper Ligi doldurmuş durumdayız.

Kendi işini bile sürdüremeyip batıranların kulüp başkanlığı döneminden bu işe sermaye yatırıp elini taşın altına koyanların dönemine geçmemiz gerekiyor. O nedenle halka açık 4 büyük kulübümüzden başlayarak “yönetim hakkının” şirketlere verilmesi gerekiyor. Nasıl ki eskiden yatırımcıların hakları çiğnenerek “giderler” halka açık şirketlerin içine eklenmiş ise, bu sefer de yönetim hakkını da içeren hisselerin halka açık şirketlere verilmesi düşünülebilir.

Futbol sektörümüzü de yeniden ele alıp verimli hale getirmemiz gerekiyor. Futbol sektörü yasadışı bahis ile beraber düşünüldüğünde milyarlarca dolarlık bir sektör

haline gelmiş durumda. Özellikle seyirci açısından bu derece dolu olan bir ülkede futbol sektörünün dernekler vasıtası ile yürütülmesi ciddi sakıncalar doğuruyor.

Günübirlik düşünceler yerine artık bir endüstri olarak yatırım-kazanç alanı olarak bu sektörü yeniden ele almamız gerekiyor. Günübirlik, şan-şöhret için başkanlıklar yerine yatırım alanı olarak bir sektör halinde futbolu geliştirmemiz gerekiyor.

O nedenle kulüpleri şirketleştirme ve başkanları da o şirketlerin sermaye-maliyet-kazanç ekseninde yeniden düzenlememiz gerekiyor.

İngilizler futbolu bu şekilde kurtardı ise bizim de kendimize bir yol çizmemiz gerekiyor. Vakti geldi de geçiyor bile... Özal bunu görmüştü ama ömrü yetmedi... Umarım kaybettiren sektör yerine kazandıran bir sektör olarak futbolumuzu yeniden yapılandırabiliriz. Umarım çok geç olmaz.